

INFOLISTY

Informační listy Státního ústavu pro kontrolu léčiv určené široké laické veřejnosti

SOUČASNÉ UŽÍVÁNÍ LÉČIVÝCH ROSTLIN A LÉKŮ

Za posledních 30 let došlo k významnému rozvoji výroby rostlinných léčiv a samozřejmě i k jejich velké spotřebě. Nákup a používání rostlinných přípravků čím dál více ovlivňuje reklama, která ovšem obvykle neinformuje o možných **interakcích** (takto označená

slova najdete vysvětlena ve slovníčku) rostliny s dalšími pacientem užívanými léky. S rostoucí popularitou rostlinných přípravků výskyt těchto interakcí stoupá. Většina pacientů nepovažuje za důležité informovat o užívání léčivých rostlin svého ošetřujícího lékaře,

což může vést ke vzniku interakcí mezi rostlinnými a syntetickými léky, které pacient užívá. U velkého množství rostlinných přípravků není známo jejich přesné složení či terapeutický účinek, čímž také vzniká riziko potenciálních interakcí.

Většina pacientů nepovažuje za důležité informovat o užívání léčivých rostlin svého ošetřujícího lékaře, což může vést ke vzniku interakcí.

Třezalka tečkovaná (*Hypericum perforatum*)

K velmi problematickým léčivým rostlinám se řadí třezalka. Používá se její nať, která slouží k přípravě různých nálevů a odvarů. Velice často je používána v lidové medicíně k léčbě depresí, úzkosti a poruch spánku. Hlavními skupinami účinných látek třezalky jsou antrachinony (hypericin, isohypericin, pseudohypericin, protohypericin), flavonoidy (kämpferol, kvercetin, isokvercetin, rutin), silice. Hypericin a hyperforin jsou složky citlivé na světlo. Jsou relativně nestabilní, a proto i skladování a zpracování má vliv na složení výsledného produktu.

Některé z **klinických studií** popisují vzájemné ovlivňování třezalky s účinky dalších léčiv, zejména s ústně podávanými léky proti početí. Přípravky s obsahem třezalky by neměly být užívány současně s jinými **antidepresivy**, **antikoagulanty** kumarinového typu (warfarin), **imunosupresivními léčivy** (cyclosporin a takrolimus) nebo s některými protinádorovými léky (irinotekan, imatinib mesylát).

Mezi nejčastější **nežádoucí účinky** patří žaludeční nevolnost, zvýšená citlivost na sluneční záření, projevující se kožními reakcemi a další kožní potíže, neklid. Při užívání třezalky by měli být opatrní lidé se světlou pokožkou. Také společné užívání s dalšími **fotosensibilizanty** (např. tetracyclin, nesteroidní antirevmatika) je nebezpečné.

Předpokládá se, že třezalka prodlužuje účinek **anestetik**, což potvrzuje jeden hlášený případ. U jiného pacienta během anestezie došlo k výraznému poklesu krevního tlaku. Proto se doporučuje přibližně dva týdny před chirurgickým zákrokem s anestézií vysazení všech dlouhodobě užívaných rostlinných přípravků. Třezalka také může zesilovat zklidňující účinky **barbiturátů**.

Při konzumaci potravin bohatých na **tyramin** (kyselé zelí, sýry) a třezalky může dojít k vyvolání **hypertenzní krize**, ale jen v případě dávek vyšších než jsou doporučené. Podání třezalky, valeriány (kozlík lékařský) a loperamidu (antidiaroeikum) u jedné pacientky vyvolalo známky deliria (blouznění s halucinacemi).

Česnek (*Allium sativum*)

Používá se v medicíně ale i v lidovém léčitelství zejména k léčbě vysoké hladiny cholesterolu a v prevenci **aterosklerózy**. Hlášené případy naznačují možnost vzniku alergických reakcí – kontaktní záněty kůže, kopřivka, angioedém (otok podkoží) a citlivost na sluneční záření, projevující se kožními reakcemi. Následkem užití česneku může dojít ke změně funkce krevních destiček a srážlivosti krve s možností rizika krvácení. Česnek zvyšuje účinek léků tlumících krevní srážlivost (např. warfarinu) a snižuje účinnost HIV antivirotik. Dlouhodobé užívání česneku také zvyšuje riziko krvácení,

protože brání seskupování krevních destiček. Jeden hlášený případ popisuje zvýšení **antikoagulačních** vlastností warfarinu vlivem tablet s obsahem česneku u dvou pacientů, jiná zpráva hlásí snížení srážlivosti krve při současném používání fluindionu (léčivo tlumící krevní srážlivost). Jedna zpráva uvádí také interakci česneku s lisinopilem (léčivo proti vysokému krevnímu tlaku), při které u pacienta došlo k výraznému poklesu krevního tlaku. Mimoto je vysoké dávkování česneku (více než 7 česnekových stroužků denně) spojováno s nepříznivými účinky v oblasti trávicího traktu a alergickými reakcemi.

Sennové listy a sennové plody

Tyto části rostliny *Cassia senna* jsou často používány pacienty trpícími zácpou pro vyvolání projímavých účinků. Hlavní účinnou látkou senny jsou antrachinony, dalšími složkami pak slizy, flavonoidy, silice a pryskyřice.

Dlouhodobé užívání senny může způsobit snížení hladiny draslíku v krvi, tzv. hypokalémii. Ta zesiluje účinek srdečních glykosidů (léčiva určená k léčbě srdečního selhání) a ovlivňuje účinek léků proti poruchám srdečního rytmu, např. chinidin. Současné podávání diuretik (léků zvyšujících tvorbu moči), **kortikosteroidů** a přípravků obsahujících kořen lékořice (*Liquiritiae radix*) může zvýšit nerovnováhu **krevních elektrolytů**.

Při dlouhodobém používání Ginkgo biloby nelze vyloučit interakci s přípravky ovlivňujícími krevní srážlivost.

Ginkgo biloba (Jinan dvoulaločný)

Listy této populární léčivé rostliny jsou široce užívány k léčbě demence, deprese, závratí, hučení v uších, a to zejména u starších lidí. Právě u nich však hrozí možné riziko nežádoucích účinků. Důvodem je užívání často většího množství léčiv starší populací, na základě kterého pak může dojít k interakcím.

Při dlouhodobém používání nelze vyloučit interakci s přípravky ovlivňujícími

krevní srážlivost. Několik lékařů při předoperačním vyšetření také zaznamenalo zvýšenou krvácivost u pacientů dlouhodobě užívajících přípravky s obsahem *Ginkgo biloba* a ibuprofen.

Hlášené případy popisují záchvaty u tří pacientů užívajících současně s jinanem valproát (léčivo určené k léčbě deprese), nebo valproát a fenytoin (léčiva určená k léčbě psychóz).

U pacientky s Alzheimerovou chorobou došlo k interakci jinanu a trazodonu (léčivo určené k léčbě deprese), kdy došlo ke zvýšení metabolismu tohoto léčiva.

Z nežádoucích účinků při užívání ginkgo byly velmi vzácně pozorovány trávicí obtíže, bolesti hlavy, alergické kožní reakce nebo ojedinělé případy krvácení po dlouhodobém užívání.

SLOVNÍČEK

Interakce	Vzájemné působení léčiv v organismu.
Klinická studie	Nebo také klinické hodnocení – slouží k ověření bezpečnosti a účinnosti nových léků.
Antidepresiva	Léčiva určená k léčbě deprese.
Antikoagulanca, antikoagulační	Léky tlumící krevní srážlivost.
Imunosupresivní léčiva	Léky potlačující imunitní reakce.
Nežádoucí účinek	Nepříznivá a nezamýšlená odezva na podání léčivého přípravku, která se dostaví po dávkách běžně užívaných k prevenci, léčení či určení diagnózy.
Fotosenzibilant	Látka, která působí senzibilizaci (přecitlivělost) v souvislosti se světlem.
Anestetika	Látky působící znecitlivění.
Barbituráty	Léky užívané zejména v minulosti jako hypnotika (léky navozující spánek), sedativa (zklidňující léky) i jako součást analgetik (léky proti bolesti).
Tyramin	Látka vyskytující se v některých potravinách. U citlivých jedinců může vyvolat pseudoalergickou reakci (projevy připomínající alergickou reakci, které však nejsou způsobeny příslušnými mechanismy).
Hypertenzní krize	Stav charakterizovaný výrazným vzestupem krevního tlaku. Jde o život ohrožující stav, který vyžaduje intenzivní nemocniční léčbu.
Ateroskleróza	Onemocnění tepen, při němž se v jejich stěně ukládají tukové látky a druhotně vápník, čímž je tepna poškozována, ztrácí pružnost a dochází k jejímu postupnému zužování.
Kortikosteroidy	Steroidní hormony tvořené kůrou nadledvin. Léčebně se používají k potlačení alergických reakcí a zánětlivých procesů.

Použitá literatura:

VOKURKA, Martin; HUGO, Jan. Velký lékařský slovník. 6. Praha: Maxdorf, 2006. SÚKL.

Redakční rada:

Šéfredaktor:

Doc. MUDr. Bohumil Seifert, CSc.

Členové redakční rady:

MUDr. Eva Jirsová, MUDr. Dagmar Kliská, MUDr. Doubravka Košťálová, Mgr. Petra Keřková, RNDr. Blanka Pospíšilová.